

VĂN HOÁ DÂN TỘC

Trong thời đại ngày nay, khi kinh tế càng phát triển và các quốc gia trên thế giới càng xích lại gần nhau thì văn hoá dân tộc ngày càng trở thành trung tâm của sự chú ý. Những năm gần đây, văn kiện của Đảng và Nhà nước Việt Nam nhiều lần khẳng định vai trò quan trọng của văn hoá trong việc bồi dưỡng và phát huy nhân tố con người, đồng thời đạt mục tiêu “xây dựng một nền văn hoá tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc”.

Nhưng văn hoá là gì? Vai trò của văn hoá, những biểu hiện cơ bản của văn hoá trong cuộc sống hiện nay như thế nào. Điều này đã được các nhà văn hoá nghiên cứu một cách sâu sắc và có hệ thống. Tuy nhiên vẫn gặp phải những khó khăn trong quá trình tìm hiểu và phân tích văn hoá.

Văn hoá là từ Hán, văn là đẹp, hoá là giáo hoá. Văn hoá là dùng văn để hoá, văn hoá nghĩa là lấy cái đẹp để giáo hoá con người đó là tư tưởng của triết Lưu Hưông (Tây Hán), một trong những người đầu tiên quan tâm đến khái niệm này.

Thời cận đại xuất hiện thuật ngữ gốc Latinh (Culture) nghĩa đen là trồng trọt, cư trú, lưu tâm, quản lý, canh tác nông nghiệp nghĩa bóng là canh tác tinh thần.

Đến thời hiện đại (giữa thế kỷ XIX đến nay) nhiều khoa học mới đã ra đời như: Xã hội học, Nhân loại học, Tâm lý học... nên khái niệm văn hoá thay đổi bởi nội hàm quá rộng lớn. Nhà văn hoá người Anh TayLor: Văn hoá là một tổng thể phức tạp bao gồm tri thức, tín ngưỡng, nghệ thuật, đạo đức, pháp luật, phong tục và cả những năng lực, thói quen mà con người đạt được trong xã hội. E.henriotte cũng đã định nghĩa: “Văn hoá là cái gì còn lại sau khi người ta đã quên đi tất cả, là

cái vẫn thiếu khi người ta đã học tất cả”. Trong hội nghị của Unesco tổ chức Văn hoá thế giới học tập MêHiCo với gần 500 nhà nghiên cứu văn hoá từ ngày 26/7 đến 6/8 năm 1982 đã đưa ra định nghĩa như sau “Văn hoá là một phức thể, tổng thể các đặc trưng, diện mạo về tinh thần, vật chất, tri thức và tình cảm... khắc hoạ lên bản sắc của một gia đình, cộng đồng làng xóm, vùng miền, quốc gia, dân tộc... Văn hoá không chỉ bao gồm nghệ thuật, văn chương mà còn cả những lối sống, những quyền cơ bản của con người, những hệ giá trị, những truyền thống, tín ngưỡng, những di sản văn hoá hữu thể và những di sản văn hoá vô hình.

Trong từ điển tiếng Việt, văn hoá được định nghĩa là: “Văn hoá là tổng thể nói chung những giá trị vật chất và tinh thần do con người sáng tạo ra trong quá trình lịch sử”.

Ứng xử là từ ghép gồm ứng và xử. Ứng là ứng đối, ứng đáp, ứng phó, ứng biến... xử là xử thế, xử lý, xử sự, hành xử... Ứng xử là phản ứng của con người đối với sự tác động của người khác đến mình trong một tình huống cụ thể nhất định.

Văn hoá ứng xử là: Thế ứng xử, là sự thể hiện triết lý sống, các lối sống, lối suy nghĩ, lối hành động của một cộng đồng người trong việc ứng xử và giải quyết những mối quan hệ giữa con người với tự nhiên, với xã hội, từ vi vô (gia đình) đến vĩ mô (nhân gian).

Văn hoá ứng xử có vai trò vô cùng quan trọng trong đời sống con người nhất là trong thời đại ngày nay. Văn hoá đã trở thành nhu cầu thiết yếu trong đời sống tinh thần của xã hội, nó thể hiện trình độ phát triển chung của một con người, một đất nước, một thời đại. Văn hoá ứng xử thể hiện khát vọng sống của con người về chân - thiện - mỹ.

Văn hoá ứng xử được thể hiện qua hai hình thái “Văn hoá nói và văn hoá hành động. Bài viết này chỉ đề cập đến vấn đề văn hoá ứng xử trong quan hệ vợ chồng- một khía cạnh nhỏ trong hình thái.

Ứng xử trong quan hệ vợ chồng là một nhân tố vô cùng quan trọng trong đời sống hôn nhân gia đình, tuy nhiên để hiểu và đánh giá quan hệ này quả là không đơn giản. Ứng xử trong quan hệ vợ chồng rất đa dạng và phong phú biểu hiện ở các mặt sau:

1. Thế giới của hai người.
2. Quyền lợi cơ bản của mỗi người trong hôn nhân.
3. Thế nào là quan hệ vợ chồng.
4. Hôn nhân chỉ là ước định.
5. Xử sự ra sao khi bạn đời thay đổi.
6. Đối phó với những xung đột trong quan hệ vợ chồng.

Trong đó “đối phó với những xung đột trong quan hệ vợ chồng” là một trong những luận điểm quan trọng nhất.

Trên thế giới có bao nhiêu cặp vợ chồng thì cũng có bấy nhiêu chuyện rắc rối trong quan hệ vợ chồng, đôi khi tình cảm vợ chồng tan vỡ vì hai người không còn ham thích chia sẻ những gì mà trước đây họ từng chia sẻ, cũng có thể một trong hai người đã có người yêu khác. Đành rằng, nguyên nhân làm cho tình yêu tan vỡ còn có thể là do lừa dối, giả tạo, dốt nát, đánh đá... Nói chung có một hệ quả rất tai hại trong quan hệ vợ chồng khi đã có hạn mức, đó là nếu tiếp tục chung sống thì cả hai đều đau khổ. Khi tình cảm không còn và quan hệ vợ chồng xuống dốc không phanh, thì tự mình khó đủ bình tĩnh để suy ngẫm vấn đề và tất nhiên cũng khó tập trung để công tác, học tập, sáng tạo. Nhờ sợi dây tình cảm gắn bó hai tâm hồn với nhau mà con người tìm được một chỗ dựa trong cuộc sống tinh thần và người ta đã quen với điều đó. Hễ xuất hiện một việc trục trặc là người ta tưởng như cả thế giới đang sụp đổ tan nát, sự tan vỡ về mặt tình cảm có thể lý giải được, vì cả hai đã gắng sức để xây dựng nên thế giới của hai người, nhưng tưởng tổ ấm gia đình sẽ trở thành thành lũy kiên cố, nhưng rồi đây bức tường thành lại có nguy cơ sụp đổ vì những nguyên nhân bên

trong, một phần trong thế giới hai người đã vĩnh viễn mất đi, không bao giờ còn lấy lại được, ai cũng phải lo tự cứu lấy mình, ý nghĩa sự tồn tại của một người là không nên dựa dẫm vào người thứ hai, mỗi người sống giữa thế giới của muôn người, sống giữa thế giới của hai người, lại còn phải sống giữa thế giới của riêng mình, giá trị của mỗi con người cũng được khẳng định bởi thực chất và sự sinh tồn của người đó.

Tuy nhiên, trong thế giới chung của vợ chồng thì người ta coi bạn đời là tấm gương phản chiếu một số khía cạnh trong nhân cách của mình, những mặt trái của nhân cách chỉ được thể hiện trong cuộc sống chung của hai người khi tình yêu bắt đầu xuất hiện, vết rạn nứt người ta lo lắng rất nhiều về một điều: Do sự rạn nứt đó mà mỗi người sẽ bị mất đi một phần của bản thân mình, mà phần đó chỉ có thể dựa vào đối phương mới thể hiện ra được.

Làm sao để xác định giữa quan hệ vợ chồng đã xuất hiện vết nứt? Phần đông trong số họ đều có thể mô tả được những biểu hiện ban đầu, nhưng khi sự việc xảy ra với chính mình thì họ lại xử lý thiếu sáng suốt. Người ta nói người ngoài cuộc mới hiểu rõ bản chất vấn đề, người trong cuộc thường không tỉnh táo, đôi khi phải chờ cho đến khi quan hệ vợ chồng rơi vào hoàn cảnh không thể cứu vãn, thì mới dám nhìn thẳng vào vấn đề. Kỳ tình, tự mình phán quyết chẳng khó khăn mấy. Giả thiết vì có một người kia ở đấy, nên mình phải nghĩ cách che dấu bớt những gì thuộc về bản thân, thì riêng điều đó cũng đủ chứng tỏ rằng thực tế đã có chuyện rắc rối vì con người mình không còn giống như xưa.

Nếu ai đó chỉ tìm cách lẩn tránh, không muốn về nhà, nếu người bạn đời không bao giờ chịu thừa nhận sai lầm, nếu mình sợ xét đối phương không chịu trán mặt, chỉ có nghĩa là quan hệ vợ chồng đã có vấn đề. Làm đảo lộn quan hệ vợ chồng vẫn là những nguyên do rất quen thuộc, nhưng người ta có thói quen gạt nó ra một bên hoặc hy

vọng cứ để mặc cho nó tự tiêu tan, nhưng kết quả thực tế hoàn toàn ngược lại, nếu gạt nó ra một bên thì không những nó không bị tiêu tan mà còn lớn dần lên.

Kết thúc tuần trăng mật, người ta bỏ tấm mạng che mặt, mà vì nó họ chưa thể nhìn rõ nhau hơn, thì lúc đó cảm giác thất vọng và vỡ mộng sẽ như một cuộn phim quay cận cảnh hiện ra trước mắt họ. Đôi khi họ đâm ra nghi ngờ, phải chăng họ đã phạm phải sai lầm rất lớn khi bỏ qua những chuyện sai sót nhỏ nhất trước đây vì tình yêu đã đến lúc lồng cháy, vì muốn tránh va chạm, nên luôn nghĩ tốt cho người mình yêu, rồi bắt ép mình phải nghĩ rằng mọi việc đều êm đẹp và cuộc đời vẫn tràn đầy hạnh phúc. Nhưng rồi theo năm tháng, những chuyện thương tổn nhỏ nhất đó bắt đầu tích tụ và lớn dần lên, đến mức con người không thể chịu đựng nổi nữa, làm cho người ta bùng tỉnh, một sự bùng tỉnh trong khổ đau.

Khi cuộc sống vợ chồng đi vào trạng thái ổn định, vợ chồng bắt đầu quen hơi bén tiếng thì giữa họ nảy sinh xu hướng tùy tiện xâm nhập vào lĩnh vực tâm tư tình cảm của người kia, thậm chí còn coi đó là điều hết sức tự nhiên. Hiện tượng phổ biến đó không hẳn là chuyện xấu, chỉ cần giữ được thế cân bằng giữa hai mặt xâm nhập tình cảm và tôn trọng đời tư, thì hành động xâm nhập đó cũng có thể được đối phương chấp nhận. Tuy nhiên, nếu một bên cho rằng do sự xâm nhập của người kia mà làm ảnh hưởng đến cá tính của mình, thì có nghĩa là sự rắc rối bắt đầu nảy sinh. Trường hợp này sẽ làm nảy nở hai trạng thái tình cảm, đó là cảm thấy bàng hoàng như vừa bị rơi xuống vực, mặt khác lại lo sợ, nếu cố vùng vẫy để thoát ra thì sẽ có nguy cơ mất người yêu. Hai tình cảm này đan cài giằng chéo lẫn nhau.

Vậy thì người đó mất những gì? Ngay khi tình cảm vợ chồng xuất hiện những vết rạn đầu tiên thì việc xác định mất mát cái gì cũng trở nên khó khăn, nhưng nhìn chung có thể tổng kết lại như sau:

- Mất tình yêu.
- Mất cảm giác tự chủ.
- Mất lòng tự trọng về giá trị bản thân.

Khi ai đó nhận biết được mình bị mất gì thì cách xử sự sáng suốt nhất là thông báo cho đối phương để nhờ đối phương cùng chia sẻ, đôi khi chính nhờ chia sẻ mà hình thành được sợi dây tình cảm mới, đưa tình cảm vợ chồng lên một mức độ cao hơn.

Mọi cung bậc tình cảm đều có lúc mạnh lúc yếu khác nhau, nhiều khi người ta chẳng biết lấy gì để đo đếm mức độ mãnh liệt của tình yêu, nhất là biên độ giao động cực đại trong tình dục làm cho người ta phải bối rối. Ví dụ, trong tuần này giữa vợ và chồng có một sức hút kì lạ, nhưng đến tuần sau lại hững hờ lạnh nhạt. Nếu tình cảm có thể phát triển một cách cân bằng, ổn định thì những xáo động mà nó gây ra cũng sẽ nhỏ hơn nhiều. Nhưng tình cảm thường hay chơi trò ú tim với con người, nhờ khi làm ta mất cả bình tĩnh, chỉ còn cách là giải thích cho người kia họ hiểu được mà thôi.

Cuộc đời của mỗi con người phải trải qua rất nhiều vòng tuần hoàn, qua mỗi vòng tuần hoàn, người ta lại thay đổi chút ít về quan điểm thế giới xung quanh. Một bên vợ chồng, từ ngày đầu đã xây dựng tình yêu trên cơ sở lòng nhiệt thành và chân thực, họ mong mỗi ý nghĩa cũng như mức độ tình cảm giữa hai người sẽ mãi mãi là sự đam mê hết mình, nếu đòi hỏi tình cảm của đối phương trước sau như một, cũng có nghĩa là đòi hỏi đối phương phủ định quyền sống và quyền tiếp nhận các ảnh hưởng từ thế giới bên ngoài.

Không ai muốn đóng vai trò bảo vệ, nếu một người tự đặt mình vào địa vị khống chế và che chở cho người khác thì trong thực tế đã cướp đoạt quyền tự lựa chọn, tự biến đổi của đối phương- khi người kia nhận ra rằng việc che chở tức là phải trả giá bằng khổ đau, thì họ sẽ hỏi lại: Lẽ nào tôi còn là trẻ con? Lẽ nào tôi không biết suy nghĩ?

Nếu giữa vợ chồng còn duy trì được tình cảm yêu thương quý trọng nhau, thì việc tạo ra một nền nếp tốt đẹp giải quyết mọi chuyện rắc rối thông qua bầu khí bình đẳng hoà hợp cũng còn khá dễ dàng. Còn khi tình cảm đã bị già cỗi, sơ cứng và khả năng bùng nổ xung đột ngày càng chín muồi và mở rộng, khi họ cảm thấy phải chịu bó tay trước thái độ bảo thủ của đối phương, thì khả năng giải quyết một cách có hiệu quả những chuyện rắc rối trong quan hệ vợ chồng gần như tiêu tan hoàn toàn.

*Khi hai ta cùng đứng trên ngọn tháp cao của tuổi đời
Nhìn nhau chẳng biết nói gì hơn.
Vì đã cùng chung sống bao nhiêu năm tháng
Những đứa trẻ ra đời rồi lại tung cánh bay xa
Trong khi đầu xanh chúng ta đã bắt đầu bạc trắng
Những việc đã làm, không, tất cả đều khiến ta mãn nguyện
Nhưng nếu vứt đi một thứ gì đó, thì lại cảm thấy không đành.
Còn đâu ranh giới giữa yêu và ghét, chỉ đọng lại một sự nghi ngờ.
Lẽ nào chúng mình đã từng yêu nhau say đắm
Gần gũi bên nhau và dường như chưa hề quen biết
Nếu ngay từ đầu chuyện không xảy ra như thế
Bạn vẫn còn nguyên vẹn để hiến dâng.
Còn tôi chỉ có niềm ưu tư đè nặng trong lòng.
Biết tìm đâu ra những niềm vui mới và sự say mê của khám phá.
Khác trò chơi hồi bé thoáng chốc đã lùi xa.
Hòn giân yêu thương, tuần trăng mật hoà tan giữa tình yêu
Oán hận bây giờ lại đóng băng trên mặt đất.
Làm tình yêu thuở nào của chúng mình cũng bị đông cứng.*

Mâu thuẫn và rắc rối giữa vợ chồng thường được tích tụ trong thời gian khá dài, có hàng chục năm, đôi khi nó xuất hiện từ những ngày sống chung.

Có những cuộc hôn nhân ngay từ giai đoạn tìm hiểu người ta đã biết chắc sẽ xảy ra vấn đề, còn các cuộc hôn nhân khác ít nhất cũng có một chuyện rắc rối xảy ra. Một dạng định ước quan hệ hôn nhân khác là do niềm tin mù quáng và cuồng nhiệt, thực ra họ đâu cần sử dụng niềm tin đó để thắt chặt quan hệ hôn nhân. Nếu làm như vậy đôi khi lại không bền chặt, một khi đức tin bị tan vỡ hoặc do một nguyên nhân nào đó làm tiêu tan lòng cuồng nhiệt xi mê thì toàn lâu dài hôn nhân dễ dàng sụp đổ trong chốc lát.

Một số cặp vợ chồng sau ngày cưới chợt bừng tỉnh, nhận ra mình không thể chịu được niềm tin mù quáng trống rỗng và những ràng buộc khắc nghiệt của những lễ thói, khuôn khổ. Nhưng đến lúc đó họ chỉ còn biết che dấu sự thật để lừa dối mình và lừa dối người khác hoặc đành cam chịu sống tiếp những ngày khổ đau nặng nề.

Họ đâu dám công khai, thừa nhận những gì có được trong thực tế ít hơn nhiều so với mơ ước, một thời gian sau họ cũng chẳng buồn đề xuất ý kiến trái ngược với người kia nữa. Họ đành âm thầm nhẫn nhục và im lặng, trong lòng nung nấu nỗi bất bình bị lừa dối và bị chèn ép. Có lẽ là không còn gì cả, họ cảm nhận được chỉ là buồn thương và ảm đạm, hình như có một tiếng thẳm thì nhắc nhở trong sâu thẳm tâm hồn: “Tôi khao khát được giải thoát” nhưng thực tế thì vẫn cam tâm ngồi đó chờ đợi. Chờ đợi một phép lạ nào đó sẽ xảy ra:

Nhưng rồi chẳng có chuyện gì xảy ra cả

Không có gì hết, trừ khi ...

Đối với những cặp vợ chồng đó, chúng ta nên xử lý ra sao? Bởi vì họ đâu còn trẻ nữa, liệu còn được mấy cơ hội để họ tự biến đổi mình.

Đối với mình, người bạn đời, nó đã là một phần không thể thiếu được trong cuộc sống, đừng có tự lừa dối mình hòng phủ nhận điều này, như vậy không có nghĩa là vất bỏ lòng tự trọng và danh dự của

mình cần phải tỏ ra nhanh nhẹn linh hoạt và không lúng túng, đó là yêu cầu cơ bản.

Chỉ có thời gian mới có khả năng làm cho tình yêu sống lại, thời gian có thể giảm nhẹ nỗi đau cũng có thể làm nguội lạnh nhiệt tình. Cả hai vợ chồng đều rất cần có thời gian để tự kiểm nghiệm lại mình, suy nghĩ về những gì đã qua, những niềm vui và nỗi buồn đã có trong cuộc sống chung để có sự điều chỉnh cho phù hợp.

Hãy cởi mở tâm hồn với người bạn đời, nếu cả hai người đều có thể trở lại trạng thái ban đầu, nếu cả hai đều đã phải nếm trải những điều đắng cay và đau khổ, vậy thì cả hai đều phải tỉnh táo mà nhận thức rằng, chính lỗi đắng cay đau khổ mà loại trừ được cái bóng giả tạo đã bao trùm lên đời sống của họ trong suốt thời gian qua, được những tình cảm chân thực để giành cho nhau. Cũng có thể đây là sự mở đầu một bước ngoặt từ sự băng giá của quan hệ vợ chồng, mọi ân oán sẽ tan nhanh như tảng băng gặp ánh nắng, quan hệ giữa hai người trở nên tốt đẹp, nhiệt thành, hai người sẽ đón chờ một ngày mai tốt đẹp.

Muốn được người khác tha thứ, trước hết hãy biết tha thứ cho người khác.

<http://reportshop.com.vn>

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đỗ Huy- Cái đẹp một giá trị. Nxb Văn hoá Thông tin. 1984.
2. Thế Hùng- Cẩm nang ứng xử. Bí quyết trẻ lâu, sống lâu, Nxb Văn hoá Thông tin. 2006.
3. Thế Hùng- Phụ nữ, nghệ thuật làm vợ, làm mẹ. Nxb Văn hoá Thông tin. 2006.
4. Bùi Mai- Thanh Hoá- Cẩm nang Tâm lý và hạnh phúc vợ chồng. Nxb Thanh Hoá- 1993.
5. Nguyễn Hồng Hà- Một số nguyên nhân xung đột trong gia đình vợ chồng trẻ tại Hà Nội. Nxb ĐH KHXH&NV. 2003.
6. Phạm Hồ- Hai vợ chồng và con voi quý. Nxb TP Hồ Chí Minh. 1988.
7. Judith S. Wallerteil, Saldra bkkesla- Li dị: Cơ may và lỗi đầu sau 10 năm. Vợ chồng và con cái 10 năm sau ngày chia tay. Tạp chí Phụ nữ 2000.
8. Lê Thị Hương Nga. Quan hệ nàng dâu- vợ chồng và văn hoá ứng xử trong gia đình người Việt ở đồng bằng sông Hồng. Nxb ĐH KHXH &NV. 2004.
9. Nguyễn Văn Lê- Văn hoá đạo đức trong giao tiếp ứng xử xã hội. Nxb Văn hoá Thông tin. 2005.
10. Chu Tôn- Hoàng Quý Ứng xử trong quan hệ vợ chồng. Nxb Thanh niên. 1999.
11. Gang Wang- nghệ thuật ứng xử và tri thức ứng xử. Nxb Hà Nội, 2004.
12. Bs. Việt Anh- Nghệ lễ giao tiếp xưa và nay.
13. Nguyễn Việt Anh- Bách thuật giao tiếp- Nxb Văn hoá Thông tin. 2002.

14. Một số tài liệu tham khảo khác.

<http://reportshop.com.vn>